

De Stemming van 27 november 2016

Het proces tegen Wilders heeft ervoor gezorgd dat de positieve electorale flow, waar de PVV sinds de verkiezing van Trump in zit, verder versterkt is. De meting van afgelopen vrijdag en zaterdag, dus na zijn laatste woord in het proces, laten een stijging van 3 zetels zien naar 33, inmiddels 8 zetels voor op de VVD, die deze week weer 1 zetel kwijt raakt.

Bij de andere partijen valt op hoe de SP verder wegzakt. Potentiele kiezers van deze partij komen steeds meer bij de PVV en 50PLUS terecht. Die laatste partij is nu even groot als de SP. Met 11 zetels haalt de SP de laagste score sinds mei 2010.

De PvdA zakt weer terug naar 9 zetels en we zien ook een kleine daling bij GroenLinks. Ten slotte wordt DENK nu op 3 zetels ingeschat. Dat staat gelijk aan bijna 200.000 kiezers.

zetels	TK2012	20-11 2016	27-11 2016	Versch in 1 week	Versch met TK2012	Eerste Kamer
PVV	15	30	33	3	18	9
VVD	41	26	25	-1	-16	13
CDA	13	15	15		2	12
D66	12	15	15		3	10
GroenLinks	4	15	14	-1	10	4
SP	15	12	11	-1	-4	9
50PLUS	2	11	11		9	2
PvdA	38	10	9	-1	-29	8
ChristenUnie	5	6	6		1	3
Partij voor de Dieren	2	4	4		2	2
SGP	3	3	3			3
DENK		2	3	1	3	
VNL		1	1		1	
Totaal	150	150	150			75
VVD+PvdA	79	36	34	-2	-45	21
VVD+CDA+D66	66	56	55	-1	-11	35
VVD+PVV	56	56	58	2	2	22

Over het proces tegen Geert Wilders zijn een serie vragen gesteld. De resultaten zijn zeer karakteristiek voor de electorale en politieke situatie waarin Nederland beland is. Vooral als de uitslagen bekeken worden naar de huidige politieke voorkeur van de kiezers. Aan de ene kant heb je de huidige kiezers van D66, GroenLinks en de PvdA (in totaal nu 25% van het electoraat) en aan de andere kant de kiezers van de PVV en 50PLUS (nu bijna 30% van het electoraat), die volledig tegengestelde opvattingen hebben over dit proces. De laatste groep vindt het een politiek proces en onterecht dat Wilders voor de rechter moest verschijnen, zij hopen op vrijspraak. Maar kiezers van D66, GroenLinks en D66 hopen in overgrote mate dat Wilders veroordeeld wordt.

Kiezers van VVD, CDA en SP zijn duidelijk verdeeld, hoewel die van de VVD wat meer met de opvattingen van de PVV-kiezers meegaan.

Interessant is wel om vast te stellen dat 29% van de kiezers vrijspraak verwacht en daar de verschillen tussen de kiezers van de diverse partijen beduidend kleiner is.

Meningen rondom het proces tegen Wilders over uitspraak "minder Marokkanen".

	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Terecht dat Wilders voor de rechter moest komen	42%	2%	39%	49%	77%	88%	51%	87%	23%
Het is een politiek proces	56%	95%	54%	49%	23%	12%	49%	19%	73%
Hoopt op vrijspraak	54%	99%	54%	47%	18%	7%	40%	12%	82%
Verwacht vrijspraak	29%	39%	30%	32%	24%	18%	29%	16%	34%
Politicus van andere partij zou ook vervolgd worden	37%	3%	38%	50%	68%	72%	48%	75%	26%

¹ - zie volgende pagina

Gevraagd naar de electorale gevolgen van een mogelijke veroordeling of vrijspraak wordt door veel kiezers verwacht dat er sprake zal zijn van een positief effect op de electorale positie van de PVV, ongeacht de uitslag. Een veroordeling zal volgens 71% van de kiezers de PVV geen windeieren opleveren.

Verwachte electorale gevolgen van het proces tegen Wilders

	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Veroordeling levert PVV stemmen op	71%	83%	73%	77%	52%	49%	75%	61%	80%
Vrijspraak levert stemmen op	51%	67%	37%	49%	33%	35%	58%	48%	51%

56% van de Nederlanders verwacht dat de PVV de grootste partij wordt in maart a.s.. Ook hier zien we dezelfde verschillen naar politieke voorkeur als bij de meningen rondom het proces. Kiezers van D66, PvdA en GroenLinks verwachten het niet en die van PVV en 50PLUS verwachten het wel. En de kiezers van de andere partijen zitten ertussen. Een vrijwel identiek patroon zien we bij de beantwoording van de vraag of als de PVV meer dan 30 zetels haalt die partij dan in de regering moet opgenomen worden. Kiezers van VVD, CDA en SP zijn zeer verdeeld over deze vraag. Rond 40% van de kiezers van die partijen stellen dat onder geen omstandigheden de PVV in de regering zou moeten worden opgenomen.

	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Hoopt dat PVV de grootste wordt	27%	94%	6%	8%	1%	2%	8%	1%	26%
Denkt dat PVV de grootste wordt	56%	95%	54%	49%	23%	12%	49%	19%	73%
regering	58%	98%	48%	54%	27%	14%	51%	30%	77%
Welke uitslag de PVV ook haalt, in de regering moeten ze niet opgenomen worden	33%	3%	42%	40%	57%	77%	43%	63%	21%
De wijze waarop de andere partijen optreden t.o.v. Wilders en de PVV zorgt er voor dat de PVV groter wordt	73%	94%	75%	62%	53%	36%	73%	54%	91%

Al lang wijs ik op de fundamentele tweedeling in het electoraat. Een verschijnsel dat zich in de Westelijke wereld overal aandient. [Een boeiende analyse](#) van de uitslag van de Amerikaanse verkiezingen naar county laat zien welke bepalende factor het opleidingsniveau van de kiezer een rol heeft gespeeld bij de voorkeur voor Trump of Clinton. Dat was eveneens het geval bij het referendum over Brexit. In september heb ik [een analyse gemaakt](#) over die tweedeling. En daarbij bleken twee vragen in combinatie met elkaar een sterke voorspeller te zijn voor verschil in opvattingen over belangrijke kwesties. Of men zich zorgen maakt over de eigen financiële toekomst en of men het gevoel had dat de vele veranderingen van de laatste tien a twintig jaar vooral kansen of bedreigingen voor de ondervraagde had opgeleverd. De combinatie "zorgen maken" en "vooral bedreigingen" was een heel andere groep dan degenen die zich geen zorgen maakte en "vooral kansen" zag. Opleiding speelde bij dit onderscheid wel een stevige rol, maar er was toch duidelijk meer.

Zowel in de VS als in Nederland zie je het patroon dat de twee groepen op veel punten diametraal tegenover elkaar staan. Elkaar totaal niet begrijpen en vaak zelfs behoorlijk negatief over elkaar denken (tot en met verachten). Ik vergelijk dat met Ajax- en Feyenoord-supporters. Als zij naar de wedstrijd Ajax-Feyenoord kijken zien ze een compleet verschillende wedstrijd. De feiten zijn hetzelfde, maar de interpretatie ervan verschilt sterk. Maar dat beseffen ze zelf niet. Zo zie je het ook bij de tweedeling waar ik het hier over heb. Zowel in de VS als in Nederland behoort het overgrote deel van de "machthebbers" en de media tot de groep die gevormd wordt door: "maak me geen zorgen om mijn financiële toekomst" en "ik zie vooral kansen". De elite is immers hooggeleerd en heeft doorgaans geen grote financiële zorgen. In die twee werelden gelden als het ware andere wetten. En verschilt de perceptie van de feiten sterk. Ze worden beoordeeld vanuit het eigen belang of voorkeur.

Je ziet het in Nederland bij de discussies rondom de PVV, de afgelopen weken cumulerend in het proces rondom Wilders. Het is alsof je Ajax- en Feyenoord-supporters hoort over cruciale gebeurtenissen tijdens de wedstrijd Ajax-Feyenoord. Het lijkt sprekend op wat we in de VS zagen rondom de presidentskandidaat Donald Trump. En er zijn er maar weinigen die onderkennen dat hun oordeel sterk bepaald wordt tot welke groep men behoort.

Al meer 10 jaar geleden kaartte ik het feit aan dat uit onderzoek van Vrij Nederland was gebleken dat er een forse oververtegenwoordiging was van D66- en GroenLinks kiezers onder rechters en het OM en dat er (vrijwel) niemand was die PVV of SP stemde. (In 2013 gaf bij [een onderzoek van VN](#) 1,8% aan PVV of SP gestemd te hebben, terwijl van alle Nederlanders dat 20% was. 35% gaf D66 of GroenLinks op, terwijl dat van alle Nederlanders 10% was). "Ajaxsupporters" vinden het bijna schandelijk als ik dit aankaart, want een rechter is toch onafhankelijk! Maar dan wordt er dus geen rekening gehouden met wat de "Feyenoord-supporters" vinden. En weten we zeker dat welke uitspraak de rechters ook zullen gaan doen in het proces Wilders, het zal het vertrouwen in de rechtspraak bij een behoorlijk deel van de burgers niet ten goede komen.

Ook de uitslagen van de peiling van vandaag en de resultaten van de afzonderlijke vragen laten zien hoe groot het gat is tussen deze twee groepen. Bedenk eens wat een Gordiaanse Knoop er ontward moet worden na de verkiezingen van 15 maart. Het is vrijwel zeker dat een groot deel van het electoraat bij de vorming van de regering zwaar teleurgesteld wordt, welke regering ook aantreedt.

Als er geen verbinding tot stand komt tussen die twee groepen in de samenleving dan zal het zorgen voor het dalen van vertrouwen in -en dus een verdere ontbinding van- belangrijke instituten in onze samenleving, de parlementaire democratie en de rechtsstaat.